

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

«31» серпня 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Військово-політичні проблеми в міжнародних
відносинах**
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма: «Міжнародні відносини»

спеціалізація:

вид дисципліни: вибіркова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“30” серпня 2022 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Миколенко Дмитро Валерійович, доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від “26” серпня 2022 року, № 1

Завідувачка кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

(підпис)

Людмила НОВІКОВА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми: «Міжнародні відносини» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Гарант освітньої програми «Міжнародні відносини»

Світлана СОЛОВИХ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “29” серпня 2022 року, № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Військово-політичні проблеми міжнародних відносин» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини».

підготовки бакалавра спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з основними глобальними і локальними військовими конфліктами, різними їх видами та впливом на міжнародні відносини.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування таких загальних компетентностей

ЗК5. Уміння виявляти та вирішувати проблеми;

ЗК8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.

Формування наступних фахових компетентностей

ФК2. здатність розуміти міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

ФК4 – знання про природу, джерела та інститути зовнішньої політики держави;

ФК10 – знання та розуміння національних інтересів України на міжнародній арені;

ФК17 – здатність здійснювати всебічний аналіз причин і наслідків сучасних міжнародних конфліктів.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
7-й	-
Лекції	
16 годин	-
Семінарські заняття	
16 годин	-
Лабораторні заняття	
-	
Самостійна робота	
58 годин	-
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН3 – знання про природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

ПРН5 – розуміння принципів використання теоретичних знань з міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародної безпеки та конфліктів, міжнародної регіоналістики при вирішенні практичних завдань.

ПРН11 – визначати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні, юридичні, економічні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобальних процесів.

ПРН26 – використовувати методологічні основи формування геополітики та геостратегії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Війна та міжнародні відносини. Клаузевіц про війну у міжнародних відносинах. Динаміка війн у світі упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Військовий потенціал як маркер могутності країни. Мілітаризація як явище. Співвідношення кількості міждержавних і громадянських війн. З. Бжезинський розглядає кілька можливих варіантів розв'язання війн.

Тема 2. Класифікація військових конфліктів. Світова війна. Регіональна війна. Локальна війна. Збройний конфлікт. Міжнародний конфлікт. Внутрішній конфлікт. Прикордонний конфлікт. Збройний інцидент. Военна акція. Громадянська війна.

Тема 3. Причини війн у сучасному світі. Соціально-економічні передумови війн. Імперіалізм як причина війн. Геополітичне, геостратегічне, гео економічне суперництво. Регіональні «центри сили». Проблеми «двох держав». Прагнення національних спільнот до самовизначення.

Тема 4. Цивілізаційні засади збройних конфліктів. Автори цивілізаційного підходу щодо вивчення міжнародних відносин. Зміст концепції С. Гантінгтона. Поняття фронтиру. Географія цивілізаційних розломів. Гарячі точки МВ.

Тема 5. Збройні конфлікти у локальному і глобальному вимірі. Вплив провідних гравців на міжнародній арені на ситуацію у світі. Регіональні лідери як чинник загострення міжнародних відносин. Регіональні збройні конфлікти: загальна характеристика.

Тема 6. Військово-політичне прогнозування. Оновлення та створення ефективних засобів збройної боротьби (насамперед ракетної зброї та високоточних систем озброєнь). Ведення активної розвідки та контррозвідки. Проведення заходів щодо політичної та військової ізоляції іншої сторони.

Створення умов попереджуючого розгортання збройних сил і своєчасного (а агресора – раптового) введення в дію. Складнощі прогнозування. Вивчення балансу сил.

Тема 7. Шляхи, підходи та методи врегулювання воєнних конфліктів. Військова та економічна підтримка як метод врегулювання конфліктів. Значення санкцій у вирішенні міжнародних збройних конфліктів.

Тема 8. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів. Роль ООН, ОБСЄ, НАТО, міжнародного суду у врегулюванні міжнародних конфліктів.

3. Структура дисципліни навчальної

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
лек.		с. з.	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Війна та міжнародні відносини	9	2				7
Тема 2. Класифікація військових конфліктів	9	2				7
Тема 3. Причини війн у сучасному світі	9	2				7
Тема 4. Цивілізаційні засади збройних конфліктів	9	2				7
Тема 5. Збройні конфлікти у локальному і глобальному вимірі	27	2	16			9
Тема 6. Військово-політичне прогнозування.	9	2				7
Тема 7. Шляхи, підходи та методи врегулювання воєнних конфліктів	9	2				7
Тема 8. Роль міжнародних організацій у врегулюванні	9	2				7

конфліктів						
<i>Усього годин</i>	90	16	16			58

4. Семінарські заняття (за темою «Збройні конфлікти у локальному і глобальному вимірі»)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Збройний конфлікт у Нагірному Карабасі 1. Передісторія збройного протистояння 2. Регіональний вимір конфлікту 3. Роль наддержав і міжнародних організацій у врегулюванні протистояння	2
2	Арабо-ізраїльське збройне протистояння 1. Основні етапи розгортання конфлікту 2. Позиція провідних держав світу щодо війни на Близькому Сході 3. Конфлікт на сучасному етапі	2
3	Громадянська війна у Сирії : міжнародний контекст 1. Міжнародний чинник у ескалації конфлікту . 2. Інтереси держав світу у Сирії. 3. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфлікту.	2
4	Російсько-українська війна 1. Імперські амбіції РФ як чинник міжнародного протистояння у Східній Європі 2. Позиція ЄС і США щодо конфлікту 3. Спроби міжнародних організацій врегулювати конфлікт	2
5	Війна з «ісламською державою» та міжнародних тероризмом 1. Близький схід у розрізі проблеми 2. Конфлікт в Афганістані: міжнародний аспект теми 3. Війна з Боко харам у Нігерії	2
6	Індо-пакистанський конфлікт 1. Причини протистояння 2. Основні етапи ескалації 3. Сучасний стан двосторонніх взаємин	2
7	Ємен між Іраном і сунітською коаліцією 1. Характеристика протиборчих сторін 2. Етапи конфлікту 3. Перспективи врегулювання конфлікту	2

8	Гарячі точки міжнародних відносин і їх перспективи переростання у збройні конфлікти 1. Тайванське питання 2. Косовська проблема у міжнародному розрізі 3. Кіпр. Чи можливий збройний конфлікт на острові?	2
Усього годин		16

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст роботи	Кількість годин
1	Вивчення літератури з теми « Війна та міжнародні відносини » Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. Посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ед. ; за ед.. М. П. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с. - встановити основні види війн; - розкрити причини їх виникнення.	7
2	Вивчення літератури з теми « Класифікація військових конфліктів » Типологія міжнародних конфліктів. URL: http://kimo.univ.kiev.ua/TMO/42.htm - визначити основні типи збройних конфліктів; - схарактеризувати види війн без застосування зброї	7
3	Вивчення літератури з теми « Причини війн у сучасному світі » Козубенко О. Причини війн у XXI столітті. Про складне – простими словами URL: https://armyinform.com.ua/2021/03/21/prychyny-vijn-u-hhi-stolitti-pro-skladne-prostymy-slovamy/ - спробуйте відповісти за питання. Чи об'єктивно розкрив автор тема своєї статті? - назвіть основні причини виникнення війн у сучасному світі	7
4	Вивчення літератури з теми: « Цивілізаційні засади збройних конфліктів » Концепція «конфлікту цивілізацій» С.Гантінгтона. URL: http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/69.htm - де на сьогодні проходять цивілізаційні фронтити - на перетині яких цивілізацій найбільше гарячих точок? Чому?	7
5	Вивчення літератури з теми « Збройні конфлікти у	9

	<p>глобальному і локальному вимірі» Світова мапа війн. Де і за що воює людство. URL: https://espresso.tv/article/2017/07/24/khto_z_kym_i_za_scho_voyuye_sogodni_v_sviti - які регіони світу найбільш схильні до воєнних конфліктів? Чому?</p>	
6	<p>Вивчення літератури з теми «Військово-політичне прогнозування» Стичинська А. Військово-політичне прогнозування як умова забезпечення національної безпеки держави. URL: http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/1309/1302 - встановити основні напрями державної політики у зазначеній галузі - дайте оцінку зазначеному напрямку політики в Україні</p>	7
7	<p>Вивчення літератури з теми «Шляхи підходи та методи врегулювання воєнних конфліктів» Шібель В. Миротворчий процес: методологічні аспекти дослідження. URL: http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/71181 - який інструмент врегулювання воєнних конфліктів, з вашої точки зору, є найбільш дієвим</p>	7
8	<p>Вивчення літератури з теми «Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів» Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення "холодної війни". Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 1. С. 113–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvdsd_2018_1_21 - розкрити основні напрями зовнішньої політики НАТО - чи можна вважати цей військово-політичний блок ефективним?</p>	7
Разом		58

6. Індивідуальні завдання

не передбачені планом

7. Методи навчання

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПІ представлено у таблиці

Шифр ПРН (відповідно до ОНП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
ПРН3	знання про природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.	Лекція з фактичним матеріалом про міжнародні відносини у різних регіонах світу, а також характер взаємовідносин між різними країнами. Знання студентів закріплюються і поглиблюються на семінарських заняттях із застосуванням платформи Padlet, де студенти працюють у командах. Вони самостійно шукають інформацію, яка дозволяє глибше розуміти взаємини між різними країнами світу і природу конфліктів, а потім презентують її.	Робота студентів оцінюється на семінарських заняттях, також за підсумками залікової роботи.
ПРН5	розуміння принципів використання теоретичних знань з міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародної безпеки та конфліктів, міжнародної регіоналістики при вирішенні практичних завдань.	На семінарських заняттях студенти вчаться застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань, готуючи одноосібні і колективні доповіді про воєнні конфлікти, а потім презентуючи її.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також підсумками залікової роботи.
ПРН11	визначати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні, юридичні, економічні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобальних процесів.	На лекціях студенти отримують теоретичну інформацію про політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні, юридичні, економічні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобальних процесів. Знання закріплюються під час проведення	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також підсумками залікової роботи.

Критерії оцінювання

Семінарські заняття

Оцінка 7–7,5 балів передбачає повне і впевнене засвоєння матеріалу, знання основних джерел і додаткової літератури, уміння аналізувати й узагальнювати, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

5–6 бали виставляється за впевнене засвоєння питання, уміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

1–4 балів передбачає часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал курсу.

Залікова робота

Оцінка 35–40 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основної і додаткової літератури, уміння аналізувати й узагальнювати матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

30–34 бали виставляється за впевнене засвоєння курсу, уміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

20–29 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «В», за наявності принципових помилок при викладенні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

10–19 балів виставляється за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

1–9 балів передбачає виконання всіх вимог до попередньої оцінки, а також, коли у студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу курсу.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої системи оцінювання	для дворівневої системи оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1 – 49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення "холодної війни". Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 1. С. 113–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvdsd_2018_1_21
2. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Г. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
3. Політологія / За ред. О. І. Семківа. Л.: Світ, 1993. 328 с.

4. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні / Наук. ред. В. Юрчишин . Київ: Заповіт, 2019. 190 с.
5. Хантингтон С. Зіткнення цивілізацій // Горун Д. О. :навч.- метод. посіб. з курсу “Регіональні конфлікти у країнах Азії, Африки після Другої світової війни”. Одеса: Астропринт, 2003. С. 21–28.

Допоміжна література

1. Концепція «конфлікту цивілізацій» С. Гантінгтона. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/69.htm>
2. Костенко Г. Предмет і зміст теорії воєнної безпеки. Військо України. 1995. № 1-2. С. 5-10.
3. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історико-філософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.
4. Стичинська А. Військово-політичне прогнозування як умова забезпечення національної безпеки держави. URL: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/1309/1302>
5. Шібель В. Миротворчий процес: методологічні аспекти дослідження. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/71181>
6. Арон Реймон А. Мир і війна між націями: Пер. з фр. К.: МП “Юніверс”, 2000. 688 с.
7. Бадах Ю. Причини виникнення та класифікація воєнних конфліктів // Воєнна історія. 2004. № 3–4. С. 84–88.
8. Галака С. І. Проблема розповсюдження ядерної зброї в міжнародних відносинах: Монографія. К.: ВПУ “Київський університет”, 2002.
9. Закон України “Про участь в міжнародних миротворчих операціях” // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 22–23. 11 черв.
10. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Г. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
11. Brodie B. War and Politics. New York, 1973.

12. Doyle M. Ways of War and Peace. New York, 1997.
13. Fearon J. Rationalist Explanations for War // International Organization. 1995. Vol. 49. P. 379-414.

**Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне
забезпечення**

1. Організація північноатлантичного договору. URL:
<https://www.nato.int/cps/uk/natohq/index.htm>
2. <http://www.correlatesofwar.org>
3. <http://www.pcr.uu.se/research/UCDP/index.htm>
4. <http://www.edu.cirs.kiev>

**11. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин
непоборної сили**

В умовах дії форс-мажорних обставин освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання, або повністю дистанційно в синхронному режимі. Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень із заборною відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Військово-політичні проблеми міжнародних відносин», режим доступу:
<https://dist.karazin.ua/moodle/mod/assign/view.php?id=102796>